

Κείμενο

[Ο εθισμός στην τηλεόραση]

Μπαίνουμε στο σπίτι και η πρώτη μας κίνηση είναι να πατήσουμε το κουμπί του τηλεκοντρόλ. Συζητούμε με φίλους, αλλά το μάτι όλο ξεγλιστρά προς την πολύχρωμη οθόνη, δεν μπορούμε να συγκεντρωθούμε στη συζήτηση, αλλά δεν κλείνουμε και την τηλεόραση. **Κατηγορούμε** έντονα το περιεχόμενο των τηλεοπτικών προγραμμάτων, αλλά δεν παραλείπουμε να τα παρακολουθούμε.

Οι περισσότεροι, λοιπόν, έχουν με την τηλεόραση μια σχέση αγάπης-μίσους. Χαζοκούτι από τη μια, αλλά απαραίτητος σύντροφος στην καθημερινότητα. Τουλάχιστον τρεις ώρες την ημέρα περνούν κατά μέσο όρο οι κάτοικοι των αναπτυγμένων χωρών μπροστά στις τηλεοράσεις. Όταν ένα άτομο φτάσει στην ηλικία των 75 ετών, θα έχει περάσει τα εννιά χρόνια της ζωής του βλέποντας τηλεόραση. Πρόκειται πια για την τρίτη ανθρώπινη δραστηριότητα μετά την εργασία και τον ύπνο. Πολλοί άνθρωποι συμπεριφέρονται σαν να είναι εξαρτημένοι από τη μικρή οθόνη. Ή μήπως είναι; Τελικά η τηλεόραση προκαλεί εθισμό κλινικού τύπου; Μια τέτοια υπόθεση δεν είχε απασχολήσει μέχρι τώρα τους ερευνητές, παρά μόνο με τη μεταφορική της έννοια.

Όμως, ένα πρόσφατο άρθρο στο περιοδικό «Scientific American» θέτει ξανά το ερώτημα. Όσοι βλέπουν υπερβολικά πολύ τηλεόραση εμφανίζουν συμπτώματα εθισμού, σημειώνει. Μάλιστα, οι συγκεκριμένοι επιστήμονες **υποστηρίζουν** ότι υπάρχει μια ενστικτώδης βιολογική αντίδραση του ανθρώπου, η «αντίδραση προσανατολισμού», που **δημιουργεί** μια έλξη προς μια συσκευή, όπως η τηλεόραση, που εκπέμπει έντονα χρώματα και ήχους, με απότομες εναλλαγές σκηνών και ακουσμάτων. Θεμελιωτής της αντίδρασης προσανατολισμού είναι ο Ιβάν Παβλόφ, ο οποίος χρησιμοποιούσε στα πειράματά του σκυλάκια¹. Δυστυχώς, ο άνθρωπος-τηλεθεατής μέσω της υπερβολικής κατανάλωσης τηλεοπτικών προϊόντων μοιάζει να συναγωνίζεται σε υποταγή και αβουλία τα μικρά σκυλάκια, με τα οποία πειραματιζόταν ο Παβλόφ.

¹ Στα πειράματα αυτά ο Παβλόφ χρησιμοποίησε δύο ομάδες σκύλων, που λάμβαναν το γεύμα τους καθημερινά την ίδια ώρα. Η μία ομάδα άκουγε τον χτύπο ενός κουδουνιού λίγα λεπτά πριν από τη χορήγηση της τροφής. Όταν, μετά από ένα χρονικό διάστημα, ο Παβλόφ άρχισε να χτυπά το κουδούνι σε άσχετες ώρες χωρίς να προσφέρει τροφή, διαπίστωσε ότι οι σκύλοι ανταποκρίνονταν, όπως ακριβώς όταν τους πρόσφερε τροφή: τους έτρεχαν τα σάλια. Στην άλλη ομάδα σκύλων δεν υπήρχε η ίδια αντίδραση. Η διασύνδεση μεταξύ δύο ερεθισμάτων έγινε γνωστή ως εξαρτημένο ανακλαστικό και η διαδικασία ονομάστηκε κλασική εξάρτηση. Μέσω αυτής επέρχεται σημαντική αλλαγή της συμπεριφοράς.

Ίσως, βέβαια, δεν είναι αναγκαίο να αναζητήσουμε τις αιτίες της τηλεοπτικής γοητείας σε βιολογικούς παράγοντες. «Εγχρωμη τηλεόραση, ασπρόμαυρη ζωή», έγραφε ένα σύνθημα στους τοίχους. Ίσως, λοιπόν, πριν καταδικάσουμε την τηλεόραση, που κάτω από άλλες συνθήκες θα μπορούσε να είναι ένα μέσο ψυχαγωγικό και εκπολιτιστικό, ας προβληματιστούμε για τη μουντή και άχαρη ζωή, η οποία συχνά μοιάζει ακόμα πιο ανιαρή και χυδαία από το κάθε «μπιγκ μπράδερ»². Ας αντιδράσουμε για τους κοινωνικούς όρους της εργασιακής **εξουθένωσης** και της διαπροσωπικής απομόνωσης, που μετατρέπει και τα σκουπίδια της τηλεόρασης σε διαμάντια σε τιμή ευκαιρίας. □

Για δεκαετίες οι επιστήμονες έχουν μελετήσει την επίδραση που έχει η τηλεθέαση στην ανθρώπινη συμπεριφορά, όπως για παράδειγμα οι συχνές στιγμές βίας. Λιγότερο, όμως, έχει μελετηθεί η ίδια η **σαγήνη** του μέσου στον άνθρωπο, δηλαδή το ίδιο το μέσο και όχι το μήνυμα. Ή μήπως αντίστοιχα με την περίφημη ρήση «το μέσο είναι το μήνυμα», ισχύει ότι «το μέσο είναι το πρόβλημα»!

Γ. Ελαφρός, εφ. *Η Καθημερινή*, 17.3.2002 (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο (80 - 100 λέξεις).

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Ποιες είναι, σύμφωνα με το κείμενο, οι αιτίες για τον εθισμό του σύγχρονου ανθρώπου στην τηλεοπτική γοητεία; Να απαντήσετε σε μία παράγραφο (60-80 λέξεων).

(μονάδες 11)

² Μπιγκ Μπράδερ: Το Big Brother (Μεγάλος Αδελφός) υπήρξε ένα δημοφιλές τηλεοπτικό ριάλιτι σόου. Οι παίκτες συγκατοικούσαν σε ένα σπίτι, το οποίο παρακολουθούνταν από κάμερες. Ο στόχος για τον κάθε παίκτη ήταν να παραμείνει στο παιχνίδι. Η επιλογή του παίκτη που θα αποχωρούσε (κάθε εβδομάδα) γινόταν από το τηλεοπτικό κοινό.

B2. Ποια είναι τα δομικά στοιχεία της τρίτης παραγράφου (Όμως... ο Παβλόφ) του κειμένου;

(μονάδες 4)

Γ. (Μονάδες 15)

Γ1. α. Να γράψετε μία συνώνυμη λέξη για καθεμιά από τις λέξεις του κειμένου με την **έντονη γραφή**, λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία τους στο κείμενο: **κατηγορούμε, υποστηρίζουν, δημιουργεί, εξουθένωσης, σαγήνη.**

(μονάδες 5)

Γ1. β. Να δημιουργήσετε μία πρόταση για καθεμιά από τις συνώνυμες λέξεις που επιλέξατε, έτσι ώστε να γίνεται φανερή η σημασία τους (μπορείτε να διαφοροποιήσετε τον γραμματικό τύπο ως προς την πτώση, τον αριθμό, το πρόσωπο κ.λ.π.).

(μονάδες 5)

Γ2. α. «...υπάρχει μια ενστικτώδης βιολογική αντίδραση του ανθρώπου, η «αντίδραση προσανατολισμού», που δημιουργεί μια έλξη προς μια συσκευή...»:

Στο παραπάνω απόσπασμα ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί μία αναφορική πρόταση. Να την εντοπίσετε και να την χαρακτηρίσετε είτε ως προσδιοριστική είτε ως παραθετική ανάλογα με τις πληροφορίες που αυτή περιέχει σε σχέση με τον προσδιοριζόμενο όρο.

(μονάδες 2)

Γ2. β. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 3)